

INTERPRETÁCIA PRÁVA A PRÁVNÝ JAZYK

MARTA TÓTHOVÁ

Právnická fakulta UPJŠ v Košiciach, Slovenská republika

Abstract in original language

Príspevok pojednáva o otázkach právneho jazyka v procese interpretácie práva. Venuje sa najmä základnej charakteristike jazyka práva, jeho členeniu, funkciám a požiadavkám, ktoré sú naň kladené. Zaoberá sa aj problematikou cudzojazyčných právnych textov a ich interpretáciou a tiež aj otázkou prekladov v rámci práva Európskej únie a mimo neho.

Key words in original language

Právny jazyk; právnický jazyk; paradox právneho jazyka; preklad právnych textov.

Abstract

The text deals with the problem of legal language in the process of interpretation of law. It deals especially with the basic issues of the language of law - its nature, its functions and requirements. It shows also some problems connected to the translation of the legal texts in the law of European Union and beyond it.

Key words

Legal language; language of legal practice; paradox of legal language; translation of legal texts.

1. ÚVOD

Obsah právnej regulácie a jej zmysel je objasňovaný v procese výkladu práva za účelom jeho správnej praktickej aplikácie. Proces interpretácie je však proces viacozmerný a v takýchto prípadoch hrozí, že výsledok daného myšlienkového postupu sa naopak, so zmyslom a obsahom interpretovaného právneho textu rozchádza. Problematika diskrepancií medzi textom právnej normy a jej podobou v aktoch aplikácie práva a napokon jej realizáciou v konkrétnom právnom vzťahu je skutočnosťou, ktorá súvisí aj s otázkami právneho jazyka. Právne texty sú formulované v právnom jazyku, poznanie a poznávanie ktorého je jedným z predpokladov správnej interpretácie týchto textov. Vážne pochybenia v realizácii práva sú preto aj dôsledkom neovládania, či nerešpektovania pravidiel interpretácie práva, vrátane pravidiel gramatických, ale môžu byť spôsobené aj nedôsledným a nepresným vyjadrením pravidla v priebehu legislatívneho procesu, čo je o to kritickejšie, že sa to deje v období, keď je v krátkom čase prijímaných množstvo nových právnych predpisov. V dôsledku európskej

integrácie sa rozširuje aj cezhraničná právna komunikácia, čo na používanie právneho jazyka kladie ďalšie nároky.

Právny jazyk má povahu odborného jazyka, pre ktorý je charakteristické, že každé slovo v ňom musí mať účelovo presne vymedzený význam, aby mohlo byť presným nástrojom regulácie. Špecifikom právneho jazyka je však, že napriek tomu, že má charakter odborného jazyka, sú právne normy, ako aj akty aplikácie práva a jednotlivé právne úkony vyjadrované jazykom spisovným a bežne sa právny jazyk, napriek odlišnej štylistike a lexike, predsa len nelíši od prirodzeného jazyka do takej miery ako napr. odborný jazyk informatikov, elektrotechnikov, chemikov a pod. Je to pochopiteľné, keďže právo je adresované neurčitému počtu adresátov, rozmanitého vzdelania, profesie a spôsobu myslenia, teda najširším spoločenských vrstvám, pričom popri regulatívnej funkcii plní právny jazyk aj funkciu informačnú, keďže je aj nástrojom na vyjadrenie právnej informácie. Vzťah slovníka právneho jazyka a jazyka spisovného je vyjadriteľný ich prienikovou množinou, ktorá obsahuje pojmy vyskytujúce sa v jednom i druhom jazyku. Okrem toho oba systémy obsahujú pojmy, ktoré sa v druhom nevyskytujú. Napr. právny jazyk nepozná citoslovčia, pojmy popisujúce city a pocity, expresívne výrazy, atď., a jazyk prirodzený neobsahuje pojmy, ktoré sú vlastné len právnemu jazyku, napr. umorenie listín a pod. V rámci spisovného jazyka je právny jazyk súčasťou jeho odborného štýlu, ktorý sa od prirodzeného jazyka predsa odlišuje, ako bolo vyššie uvedené štylistikou a slovnou zásobou.¹

Viktor Knapp uvažuje o tom, že v rámci jedného právneho jazyka rozoznávame rôzne úrovne, resp. ďalšie jazyky – jazyk právnych predpisov, používaný v legislatívnej praxi ale aj vydávaní individuálnych právnych aktov, jazyk odbornej právnickej literatúry, jazyk uplatňovaný v procese realizácie práva v rámci právnych úkonov, atď. Podobne Aleš Gerloch, rozlišuje právny jazyk zákonodarcu, ktorý je v našom type právnej kultúry rozhodujúci pre používanú právnu terminológiu, ďalej jazyk používaný v rozhodovacej činnosti orgánov aplikujúcich právo, na ne nadväzujúci jazyk advokátov a jazyk právnej vedy², ale napr. aj Katarína Valová uvádza, že právny jazyk má niekoľko foriem (jazyk právnych predpisov, jazyk súdneho rozhodovania, jazyk právnej vedy, jazyk právneho zastupovania, jazyk právnických učených textov) a dodáva, že jazyk používaný v právnych predpisoch, by sa mal správne nazývať jazyk právnych predpisov a nie právny jazyk.³

1 Knapp, V.: Vedecká propedeutika. Bratislava 1993, s. 83 an.

2 Gerloch, A.: Teorie práva. Dobrá Voda 2000. s. 68. ISBN 80-86473-01-5

3 Valová, K.: Právny jazyk. In: Právny obzor, Ročník 83, 2000, č. 1, s. 63

Väčšina súčasných štúdií však rozlišuje právny jazyk a právnický jazyk. Termín právny jazyk je v nich účelne obmedzovaný na jazyk, ktorým sú vyjadrené normatívne právne akty a akty aplikácie práva. Ako uvádza P. Holländer je to jazyk štátnomocenskej regulácie na všeobecnej a individuálnej úrovni.⁴ Je ním vyjadrené najmä platné pozitívne právo. Keďže je to druh odborného jazyka, mal by sa vyznačovať pojmovou celistvosťou, gramatickou zhodnosťou a jednoznačnosťou, tiež stručnosťou, jasnosťou, tak aby dokázal naplniť preskriptívnu funkciu právneho jazyka.

Pre jazyk právnej praxe a právnej vedy, ale aj pre právny slang sa používa označenie právnický jazyk.⁵ Takéto rozdelenie zvýrazňuje rôzne funkcie jazyka práva. Právnický jazyk má povahu metajazyka, nakoľko slúži najmä na výklad textov vyjadrených pomocou právneho jazyka a je jazykom osôb, ktoré používajú a interpretujú právo. Jeho povaha je deskriptívna.⁶

2. POŽIADAVKY KLADENÉ NA PRÁVNY JAZYK

Ako vyjadril aj Ústavný súd Slovenskej republiky v rozhodnutí sp. zn. I.ÚS 30/99 slovný text právnej normy je primárnym objektom výkladu. V rovine právneho jazyka je jednotnosť právneho poriadku, okrem iného, spojená s konštantnosťou významov prisudzovaných jazykovým výrazom. Špecifickosť práva vyplýva aj z miery možnosti formálne presne, jednoducho a jednoznačne vyjadriť oprávnenia a povinnosti predpokladaných účastníkov právnych vzťahov. Prostriedkom na to sú syntaktické, sémantické a pragmatické vlastnosti právneho jazyka.

V rámci právneho jazyka, ako uvádza Viktor Knapp, je potrebné základnú pozornosť venovať právnym pojmom. Účelné je pritom využívať poznatky jazykovedy a jej ponuku systému pojmov. Významná je z toho hľadiska aj medziodborová špecializácia právnej lingvistiky, ktorá pre legislatívu pojmy upresňuje a modifikuje. Právna lingvistika poskytuje moderný a aktuálny slovník jazyka, vrátane kvalitného právneho slovníka. Katalóg právnych pojmov poskytnutý týmto slovníkom pre účely legislatívy, by mal byť overený aj z kontextového hľadiska.⁷

4 Napr. Holländer, P.: Paradox právneho jazyka. In: www.juls.savba.sk/ediela/ks/1995/6/ks1995-6.html

5 tamtiež

6 <http://umenieprava.blogspot.com/2010/09/pravo-jazyk-prolegomena-k-vlastnym.html>

7 Knapp, V. a kol.: Tvorba práva a její současné problémy. Praha: Linde Praha, 1998. s. 229 ISBN 80-7201-140-5

Právny jazyk plní ako to aj z vyššie uvedeného vyplýva funkciu regulatívnu a informatívnu. Aby naplnil najmä svoju regulatívnu funkciu musí spĺňať niekoľko základných požiadaviek. Predovšetkým požiadavku jednoznačnosti, presnosti a zrozumiteľnosti. Ďalšími nárokmi na právny jazyk sú požiadavky aby sa v ňom používala štylisticky neutrálna lexika, platná odborná terminológia, aby jeho pojmy neboli v rozpore s kodifikáciou slovenčiny a nenarúšali ustálenú terminológiu právneho jazyka. Jednoznačnosť terminológie prikazuje vylúčiť používanie synonym, homonym a polysémov. Vždy to samozrejme nie je možné a preto v prípade ak sa zákonodarca domnieva, že text právnej normy môže byť nejednoznačný je účelné použiť legálne definície. Nejednoznačnosť textu právnej normy môže byť dôvodom pre jej napadnutie z dôvodu nesúladu takejto právnej regulácie s postulátom právneho štátu, vyjadreným v čl. 1 ods. 1 ústavy. Napr. v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 19/05 sa ústavný súd zaoberal návrhom na začatie konania o súlade príslušných ustanovení zákona č. 360/1990 Zb. o obecnom zriadení. V tejto súvislosti vyslovil:

„Ústavný súd podčiarkuje význam právneho pojmoslovia a právnej terminológie pri tvorbe právnych predpisov. Je toho názoru, že základným princípom právneho jazyka je jednoznačné, nespochybniteľné vyjadrovanie vecí, skutočností, javov a procesov, ktorý kladie veľký dôraz na použitie takých právnych termínov, aby tieto označovali iba jeden právny pojem, ktorému by nemal chýbať reálny obsah, t. j. mal by byť definovaný, ak sa má v právnych vzťahoch aplikovať.“

Napriek tomu sa stretávame so stavom, že legislatíva používa neostré až vágne výrazy (ako napr. značná škoda) a klišé výrazy (napr. dobré mravy), ktoré sú v podstate neodstrániteľné a potrebné pojmy. V tomto svetle má podpornú funkciu pre spresnenie rozsahu týchto pojmov judikatúra a právna veda. Tento názor ilustruje napr. aj rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 274/07, v ktorom sťažovateľ namietal nesprávny výklad § 19 ods. 1 zákona o strelných zbraniach a strelive všeobecnými súdmi upravujúce podmienky bezúhonnosti držiteľa zbrojného pasu. Sťažovateľ argumentoval, že ak chcel zákonodarca v zákone o strelných zbraniach a strelive vyjadriť tzv. nulovú toleranciu, mal ju výslovne zakotviť tak, ako je to v niektorých iných zákonoch. Ústavný súd síce pripustil, že z pohľadu jednoznačnosti právneho jazyka by bolo lepšie keby bola podmienka bezúhonnosti definovaná jednoznačne, analogicky ako napr. v § 5 ods. 5 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach. Ďalej však uviedol, že k záveru o nulovej tolerancii v predmetnom ustanovení možno dospieť aj ústavne konformným výkladom.

Informačná funkcia právneho jazyka súvisí s požiadavkou jeho zrozumiteľnosti. Skutočnosť, že bez porozumenia jazyka práva, by právo nemohlo napĺňať svoju regulačnú funkciu je všeobecne známa aj z minulosti. P. Holländer, aj J. Svák citujú v tejto súvislosti Gizberta-Studnickeho, ktorý poukazuje na inštitucionálne vytvorenú funkciu „buta

ember“ z čias panovníčky Márie Terézie v Uhorsku. Bol ním človek priemernej inteligencie a základného vzdelania, ktorý čítal projekty všetkých právnych textov, ktoré vzápätí pred špeciálnou komisiou prerozprával. Ak sa v jeho podaní obsah právneho textu rozchádzal s predlohou, návrh bol vrátený na prepracovanie ako nezrozumiteľný.⁸ Podobne napr. pri prípravách slávneho Codu Civil, bola jednou zo základných požiadaviek na jeho kvalitu popri presnosti aj jednoduchosť, v zmysle jeho zrozumiteľnosti. Historici v tejto súvislosti oceňujú prínos samotného Napoleona, ktorý významne ovplyvňoval konečné formulácie textu zákonníka, ktorý má takto veľmi blízko k prirodzenému jazyku. Nepochybne bola jednoduchá, resp. ľahko zrozumiteľná formulácia jeho pravidiel jedným z dôvodov obľúbenosti tohto kódexu. Dôvera adresátov práva v takýto „ľudový zákonník“, bola určite vyššia ako v prípade BGB, pre ktorý je naopak príznačný nemecký právnický jazyk. Jednoduchým prirodzeným jazykom je vyjadrená aj väčšina noriem systému Common Law v Anglicku, o ktorom medzi jeho adresátmi prevažuje konsenzus, že je to dobré právo spojené so životom. Naopak, v tomto systéme rozšírená nedôvera k písanému právu je zdôvodňovaná aj všeobecným presvedčením, že legislatíva je neurčitá a nezrozumiteľná. V tejto právnej kultúre to pripisujú postulátu všeobecnosti, keďže sú presvedčení, že požiadavka všeobecnosti ide na úkor jasnosti a presnosti. Legislatíva teda nevyhnutne obsahuje neurčitosti, odstránenie ktorých je úlohou súdnej interpretácie.⁹ Napokon toto presvedčenie viedlo na britských ostrovoch k vytvoreniu svojského jazyka právnych predpisov, so špecifickou, až kauzistickou formuláciou právnych noriem. Bežne zákon spravidla nevytvára a nedefinuje vlastné pojmy ale používa výrazy, pojmy a koncepcie vytvorené súdnou praxou v procese tvorby a dotvárania práva, čo vedie k zvýšeniu jasnosti a zrozumiteľnosti textov právnych predpisov.

Samotná zrozumiteľnosť je komplexný fenomén, pretože nezávisí len od povahy textu, ale súvisí aj s jeho predporozumením, ktoré spočíva v znalosti prirodzeného jazyka, znalosti práva a závisí aj od úrovne všeobecných poznatkov, najmä z oblasti spoločenských vied, tiež od skúseností, atď.¹⁰ Zákonodarca so skutočnosťou, že nie každý je rovnako schopný porozumieť textu zákona napokon počítá a ukladá v § 5 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku súdom povinnosť poskytovať pri plnení svojich úloh účastníkom v občianskom súdnom konaní poučenia o ich procesných právach a povinnostiach.

⁸ Holländer, P.: Paradox ..., cit. v pozn. č. 4

Svák, J.: Teória a prax legislatívy. Bratislava, 2009. ISBN 978-80-89363-16-2

⁹ Slapper, G. – Kelly, D.: English Law. Abingdon, 2006. s. 50. ISBN 1-85941-898-8

¹⁰ Holländer, P.: Filosofie práva. Plzeň 2006. s. 217. ISBN 80-86898-96-2

So zrozumiteľnosťou je však spojený paradox právneho jazyka, keď zvyšovanie jednoznačnosti a presnosti vedie k exaktnosti a tak k nezrozumiteľnosti a k zníženiu informačnej funkcie práva a napokon aj k poklesu dôvery v právo. Naopak zvyšovanie zrozumiteľnosti vedie k znižovaniu presnosti, čo oslabuje regulatívnu funkciu práva. Riešením je, ako uvádza P. Holländer vo vyššie citovanom diele, nájsť optimálny vzájomný pomer, vyváženosť oboch funkcií právneho jazyka a z nich vyplývajúcich vlastností právneho jazyka. Ale nielen v tom. Riešenie paradoxu právneho jazyka je spojené súčasne s právnou kultúrou spoločnosti, s odmietnutím vulgarizácie práva a s úrovňou právneho poznania.

3. PROBLEMATIKA INTERPRETÁCIE CUDZOJAZYČNÝCH POJMOV

Keďže jazyk je kľúčovým nástrojom práva a právnikov, má jazykoveda, ako už bolo vyššie uvedené kľúčové miesto pri udržiavaní tohto nástroja. Týka sa to aj cudzojazyčných textov a prekladov. Napriek jednoznačným prínosom spolupráce právnikov a jazykovedcov pri skvalitňovaní právneho a právnického jazyka sa niekedy zdá, že vo vzájomnom vzťahu oboch skupín odborníkov sa vyskytuje aj napätie a nedôvera. V súvislosti s cudzojazyčnými textami jazykovedci dodnes vyčítajú slovenským právnikom, že používajú bohemizmy (napr. dielčí, cezčas, východzí, zahájenie, a pod.).¹¹ Nepochybne je to dôsledok dlhodobého koexistovania v rámci jedného štátu, čo ovplyvnilo aj tvorbu práva, resp. právny jazyk, ale predovšetkým to malo dodnes pretrvávajúci vplyv na právnický jazyk (najčastejšie v dôsledku štúdia z českých učebníc a na českých univerzitách a pod.) Nemožno poprieť, že v právnickom jazyku sa bohemizmy ešte sporadicky objavujú, frekvencia ich používania však jednoznačne klesá. V právnom jazyku je ich používanie teoreticky vylúčené. V zmysle Legislatívnych pravidiel vlády Slovenskej republiky (schválené uznesením vlády SR z 8. apríla 1997 č. 241) v platnom znení, musí zákon dbať na jazykovú a štylistickú správnosť a všeobecnú zrozumiteľnosť textu. Nemožno v ňom používať slová alebo slovné spojenia, ktoré nezodpovedajú kodifikovanej podobe štátneho jazyka. Cudzie slová možno použiť len výnimočne, ak sú už súčasťou používanej právnej terminológie, ak sa bežne používajú v upravovanom odvetví a ak ich nemožno nahradiť vhodným, rovnocenným slovenským termínom. V záujme jazykovej správnosti má predkladateľ vyžiadať si k nemu z tohto

¹¹ Napr. Hegerová, K.: O jazykovej kultúre v právnických textoch. In: www.juls.savba.sk/ediela/ks/1995/6/ks1995-6.html

hľadiska vyjadrenie odborných slovakistických jazykovedných pracovísk, najmä Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied.

Podobne negatívne sa jazykovedci stavajú k používaniu iných cudzojazyčných termínov (t. j. iných ako českých). Súčasnosť je však charakterizovaná integračnými procesmi, ako aj celkovou globalizáciou, v ktorej je vzájomná odborná komunikácia posunutá na inú úroveň. Otázky odborného jazyka sa stávajú dôležitou témou, o ktorej diskutujú nielen právnici a jazykovedci, ale často aj odborníci z iných vedných odvetví. Samostatnou kapitolou, ktorá vyvoláva skutočne zmiešané reakcie je otázka prekladov právnych textov. Túto otázku možno pritom rozčleniť, na problémy prekladov práva Európskej únie a problematiku prekladov iných cudzojazyčných právnych a právnických textov.

Európska únia vytvorila ojedinelý právny systém, v ktorom mnoho inštitútov a konštrukcií nemá ekvivalent v národných právnych systémoch. Nové inštitúty sú označované novými termínmi, ktoré pred prekladateľov kladú úlohy hľadania vhodných ekvivalentov týmto termínom v materinskom jazyku. Keďže v mnohých prípadoch ide o nové pojmy, môže sa zdať, že situácia je jednoduchšia. Európska právna terminológia sa tvorí spôsobom, keď tvorcovia záväznej právnej terminológie sú v podstate autonómni a nemusia riešiť otázku, aký význam má daný termín v národnej právnej terminológii. Komunitárne a úijné právo je vo všetkých členských štátoch rovnaké. Terminológia práva Európskej únie, by vzhľadom na požiadavky jednoznačnosti a presnosti mala mať postavenie samostatnej terminologickej sústavy, ktorej jednotlivé právne pojmy by sa mali opierať o právnu terminológiu jednotlivých členských štátov, rozšírenú o vlastné pojmy označujúce nové javy a procesy. Takto vzniká nová terminologická sústava a to spôsobom, ktorý je uvedený vyššie (čerpá z národných právnych jazykov a je doplnená novotvarmi). Interpretácia komunitárneho a úijného práva v praxi má svoje špecifiká, ktoré vyplývajú z povahy tohto systému práva. Doslovný výklad je spravidla nahrádzaný výkladom podľa účelu zmyslu textu, zohľadňujúcim logiku a systematiku komunitárneho a úijného práva. Problémom je, ako uvádza Zdeněk Kühn a kol., že texty komunitárneho práva sa rodia metódou kompromisu, niekedy veľmi ťažko, čo sa podpisuje aj na zrozumiteľnosti samotného textu. Text je následne prekladaný z jazyka, v ktorom sa zrodil do jazykov ostatných členských štátov EÚ, podobne sa prekladá judikatúra európskych súdov. V procese aplikácie práva sa často v prípade nejasností a nepresností objavuje nutnosť porovnávacieho jazykového výkladu, teda interpretácia nejasnej verzie komunitárneho práva v domácom jazyku na základe jeho porovnania s verziou anglickou, francúzskou, či nemeckou, keďže v týchto verziách bol dokument najčastejšie vypracovaný. Povinnosť porovnávacieho jazykového

výkladu v procese aplikácie práva kladie značné nároky najmä na sudcov všeobecných národných súdov.¹²

Problematika prekladu iných cudzojazyčných právnych a právnických textov (mimo práva EÚ) nadobúda v dnešných časoch čoraz väčší význam. Podľa štúdií vykonaných Komisiou okolo desať miliónov osôb je v súčasnosti dotknutých cezhraničným občianskym súdnym konaním. Tento pomer sa pravdepodobne bude zvyšovať z dôvodu intenzívnejšieho pohybu osôb vo vnútri Európskej únie. Najväčšie problémy v týchto vzťahoch spôsobujú tzv. nepreložiteľné termíny, nepreložiteľné najmä z dôvodu, že inštitúty, ktoré označujú sa v právnom systéme jazyka, do ktorého sa prekladajú, jednoducho nevyskytujú. Pravidlom v tejto súvislosti je, že termíny sa neprekladajú ale substituujú vhodnými ekvivalentmi, ktorých nachádzanie je často nemožné.¹³ Riešenie problematiky si vyžaduje nielen jazykové znalosti, poznanie terminológie, bohaté skúsenosti s prekladaním textov, ale aj odborné znalosti práva, vyžaduje teda, ako uvádza citovaná autorka symbiózu jazykovej kompetencie s odbornou kompetenciou prekladateľa. Pri riešení problémov neexistencie vhodného ekvivalentu na ponúkajú nasledovné možnosti - ponechať termín v pôvodnom znení, opis, zavedenie neologizmu. Všetky tieto možnosti majú svoje úskalia. Použitie nepreloženého výrazu je nevyhnutné presne definovať. Takýmito nepreložiteľnými výrazmi sú mnohé anglické výrazy, označujúce inštitúty, ktoré kontinentálne právo nemá, ako trust, tort, consideration a ďalšie. Vytvorenie neologizmov ako zverenstvo a pod. vnáša do procesu interpretácie len chaos a nepochopenie. Našťastie aj jazykovedci považujú zavedenie neologizmov za krajné riešenie, pričom za neologizmus treba považovať aj slovo z iného odborného jazyka, ktoré sa použije na označenie novej právnej skutočnosti.¹⁴ Ľahšiu úlohu dokonca nemusia mať ani v krajinách, v ktorých sa používa rovnaký štátny jazyk, napr. v nemecky, resp. anglicky hovoriacich krajinách. Je známym faktom, že právny a aj právnický jazyk týchto krajín sa spravidla líši, napr. rôznym pojmoslovím, ale aj stylistickými, syntaktickými a lexikálnymi rozdielmi – ako klasické príklady sa uvádzajú rozdiely v právnom jazyku Nemecka, Rakúska a Švajčiarska. Na pomoc najmä justície sa objavujú rozmanité programy a aktivity, väčšina z nich na pôde orgánov Európskej únie. Dominujú najmä plány podporujúce vytváranie elektronických systémov, využívanie informačných a komunikačných technológií v oblasti justície, najmä prostredníctvom vytvorenia európskeho portálu. To však, ako prvý krok predpokladá

12 Kühn, Z. a kol.: *Judikatura a právní argumentace*. Praha 2006. s. 125 a nasl. ISBN 80-903786-0-9

13 Škrlantová, M.: *Niektoré aspekty právnej terminológie EÚ v porovnaní s národnou právnou terminológiou*. In: <http://ec.europa.eu/dgs/translation/sts/files/skrlantova.pdf>

14 *tamtiež*

vytvorenie porovnateľnej viacjazyčnej právnej terminológie. Vyžaduje si to aj zvýšené financovanie prekladateľských nástrojov, vytváranie právnych glosárov, vypracovanie tabuliek sémantickej zhody v jednotlivých oblastiach, atď.

V tejto súvislosti je chvályhodnou aktivitou príklad z Holandska, kde bola vytvorená zvláštna komisia, tzv. pin-yin komisia, hľadajúca ekvivalentné právne termíny na vyjadrenie holandských právnych termínov vo viacerých európskych jazykoch. Tvoria ju uznávaní právnici a jazykovedci a ich úlohou je stanoviť záväzné ekvivalenty domácich právnych pojmov vo vybraných jazykoch členských krajín Európskej únie. Názov pin-yin si Holanďania požičali z čínštiny, keďže podobná aktivita je známa z Číny. Tamojšia komisia mala za úlohu najmä vytvoriť pravidlá na zachytenie čínskych znakov latinkou.

Pri preklade cudzojazyčných právnych textov upozorňujú niektorí právnici aj na problém tzv. „faux amis“, resp. na tzv. interlingválne homonymá. Ide o pojmy, ktoré znejú rovnako, alebo veľmi podobne v rôznych jazykoch, ale označujú niečo iného, a na ich preklad treba použiť iné výrazy. Napr. Terezie Smejkalová uvádza anglický termín *magistrate* (sudca nižšieho súdu) a porovnáva ho s českým výrazom *magistrát*, v zmysle municipiálnej autority.¹⁵ Príklady z iných jazykov uvádza aj Viktor Knapp, ktorý upozorňuje na tieto právne výrazy, ako na úskalnia, ktoré sa vyskytujú v procese porovnávania práva¹⁶.

V komparatistickej literatúre sa v poslednej dobe objavujú názory, ktoré preferujú potrebu vytvorenia spoločného právnického jazyka, ako predpokladu európskej právnej unifikácie. Na úrovni právnej teórie sa uvažuje o vypracovaní vedeckého metajazyka, ako nástroja porovnávania práva. Pojmový aparát tohto jazyka by mohol presiaknuť do národných právnych systémov a stať sa bežným právnickým jazykom, nakoľko sa potreba spoločného jazyka objavuje nielen na úrovni teórie ale aj na úrovni praxe. Ide pritom o problematiku širšiu, zasahujúcu aj právny jazyk a legislatívnu prax v rámci európskej integrácie, nakoľko orgány tvoriace nadnárodné európske právo potrebujú pojmový aparát, ktorý by bol prijateľný vo všetkých členských štátoch. Zdá sa, že zárodky takéhoto spoločného jazyka sa už vytvárajú a legislatívcovia sa pri jeho vypracovávaní opierajú najmä o rímskoprávnu terminológiu, ako aj o pojmy jednotlivých národných právnych poriadkov (predovšetkým francúzskeho, nemeckého,

¹⁵ Smejkalová, T.: Translation of legal texts.

In: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Terezie%20Smejkalova%20_842_.pdf

¹⁶ Knapp, V.: Velké právní systémy. Úvod do srovnávací právní vědy. Praha, 1996. s. 46.

anglického). Popritom vytvárajú, ako už bolo vyššie uvedené aj úplne nové pojmy, označujúce nové zatiaľ nepoznané právne inštitúty.

Literature:

- Gerloch, A.: Teorie práva. Dobrá Voda 2000. ISBN 80-86473-01-5
- Hegerová, K.: O jazykovej kultúre v právnických textoch. In: www.juls.savba.sk/ediela/ks/1995/6/ks1995-6.html
- Holländer, P.: Filosofie práva. Plzeň 2006. ISBN 80-86898-96-2
- Holländer, P.: Paradox právneho jazyka.
In.: www.juls.savba.sk/ediela/ks/1995/6/ks1995-6.html
- Knapp, V.: Vedecká propedeutika. Bratislava 1993.
- Knapp, V. a kol.: Tvorba práva a její současné problémy. Praha, Linde 1998. ISBN 80-7201-140-5
- Knapp, V.: Velké právní systémy. Úvod do srovnávací právní vědy. Praha 1996. ISBN 80-7179-089-3
- Kühn, Z. a kol.: Judikatura a právní argumentace. Praha 2006. ISBN 80-903786-0-9
- Slapper, G.- Kelly, D.: English Law. Abington 2006. ISBN 1-85941-898-8
- Smejkalová, T.: Translation of legal texts. In: www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Terezie%20Smejkalova%20_842_.pdf
- Svák, J.: Teória a prax legislatívy. Bratislava 2009. ISBN 978-80-89363-16-2

- Škrlantová, M.: Niektoré aspekty právnej terminológie EÚ v porovnaní s národnou právnou terminológiou.

In: <http://ec.europa.eu/dgs/translation/sts/files/skrlantova.pdf>

- Valová, K.: Právny jazyk. In: Právny obzor, Ročník 83, 2000, č. 1

Contact – email

marta.tothova@upjs.sk